

Uchwała Nr 18
Komitetu Monitorującego
Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
z 10 maja 2023 roku

w sprawie zmian w Interwencji I 13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Zgodnie z art. 124 ust. 4 lit. d rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013, Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 uchwała, co następuje:

§ 1.

Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 pozytywnie opiniuje zmiany w Interwencji I 13.1 - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, zawarte w załączniku do uchwały.

§ 2.

Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 upoważnia Instytucję Zarządzającą do dokonania stosownych zmian w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, będących bezpośrednią konsekwencją procedury dokonania zmian określonych w § 1.

§ 3.

Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 upoważnia Instytucję Zarządzającą do dokonania zmian Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej zawartych w załączniku do uchwały, w wyniku uzgodnień z Komisją Europejską.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem przyjęcia.

Ryszard Bartosik

Przewodniczący

Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny dla
Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Załącznik do uchwały Nr 18 Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 z 10 maja 2023 r.

1. Rodzaj zmian:

Zmiany dotyczą zmiany zakresu wsparcia, warunków kwalifikowalności operacji oraz związanej z nimi intensywności wsparcia.

Tekst po zmianach PS WPR 2023-2027:

I. 5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje. (strona 1014, 1015, 1016).

(...)

Tym niemniej oczekuje się od LGD ukierunkowania na rozwój obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych (biogospodarka, GOZ) i dziedzictwa i kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego. Mając na uwadze rolę LGD we wspieraniu włączenia społecznego szczególnie nacisk zostanie położony na potrzeby seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia) i ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz na potrzeby zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, kobiet, migrantów, rolników niskotowarowych z małych gospodarstw lub osób poszukujących zatrudnienia np. mieszkańców osiedli po-PGR.

(...)

Cele interwencji będą osiągnięte przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

1.rozwoj przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki ~~w szczególności poprzez:~~

- a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
- b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej;

~~c. rozwijanie przedsiębiorstw społecznych;~~

2.rozwoj pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie tworzenia lub rozwijania:

- a. gospodarstw agroturystycznych,
- b. zagród edukacyjnych,
- c. gospodarstw opiekuńczych;

3. rozwój współpracy w ramach poprzez tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych;

4. poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji produkcyjnych-infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1-23;

5. przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi;

6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;

7. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi także wzmocnienie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych;

8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji;

9. ochrona dziedzictwa kulturowego lub i przyrodniczego polskiej wsi.

(...)

Przewiduje się większą niż dotychczas specjalizację i ukierunkowanie na osiągnięcie tylko najistotniejszych celów LSR. Dlatego LGD będą zobowiązane do wskazania w strategii nie więcej niż 3 konkretnych priorytetowych celów obszarów tematycznych, na których będzie koncentrowało się wsparcie z Planu Strategicznego. Obszary-Cele te powinny być wskazane precyzyjnie w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy, najlepiej ze wskazaniem posiadanych specyficznych lokalnych zasobów, które można zaangażować w tym procesie. W LSR powinny być wskazane konkretne zamierzenia składające się na dane przedsięwzięcie (przedsięwzięcie stanowi zbiór konkretnych działań (czasem nawet operacji), które pozwalają na osiągnięcie określonego dla przedsięwzięcia celu wyrażonego konkretnymi wskaźnikami).

Działalność gospodarcza powinna być wspierana jedynie w zakresie w jakim jest to zgodne z celami tematycznymi wskazanymi w LSR.

(...)

W celu właściwego ukierunkowania pomocy rekomenduje się zastosowanie przez LGD przynajmniej części z kryteriów wyboru premiujących w szczególności operacje:

- objęte oddolnymi koncepcjami inteligentnej wsi – możliwość wyboru przez LGD najlepszych koncepcji, w ramach których projekty będą premiiowane lub premiiowanie projektów z każdej koncepcji, na utworzenie której LGD udzieliło wsparcia,
- zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,
- dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji,
- realizowane w partnerstwie/projekty partnerskie (np. współpraca różnych grup interesu, sektorów itp.),
- zintegrowane (łącznie różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności),
- innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru).

I. 5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem. (strona 1017, 1018, 1019).

(...)

Warunki kwalifikowalności operacji uzależnione są od:

- ukierunkowania interwencji (cele podejścia LEADER, cele interwencji oraz cele LSR),
- komponentu interwencji (Wdrażanie LSR albo Zarządzanie LSR),
- rodzaju operacji (klasyczna operacja, ~~projekt współpracy~~ operacja w partnerstwie, projekt partnerski, operacja własna albo projekt grantowy),
- zakresu wsparcia.

1) Dla komponentu Wdrażanie LSR przewiduje się, w szczególności, następujące warunki kwalifikowalności:

- powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR,
- ~~zgodność operacji z LSR przyczynianie się do realizacji LSR:~~
  - weryfikowane ~~ae~~ poprzez osiągnięcie zakładanych wskaźników ~~(w przypadku projektów współpracy między terytorialnej i międzynarodowej – zgodność z LSR wszystkich LGD objętych projektem),~~
  - rozumiane ~~ae~~ jako bezpośredni wpływ na realizację konkretnego przedsięwzięcia,
- legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa,
- w przypadku działalności gospodarczej - uzasadnienie ekonomiczne (uproszczony biznesplan),
- w przypadku operacji dotyczących obiektów zabytkowych – zapewnienie, iż obiekt jest zabytkiem (np. wpisany do Rejestru zabytków lub ewidencji zabytków),
- w przypadku operacji ~~realizowanych~~ w partnerstwie oraz projektów partnerskich:
  - udział co najmniej 2 podmiotów,
  - realizacja wspólnego przedsięwzięcia,
  - dokument potwierdzający wolę współpracy co najmniej 2 podmiotów,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach tworzenia gospodarstw agroturystycznych:
  - koncepcja wdrożenia systemów jakości wiejskiej bazy noclegowej oraz rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń,
  - przystąpienie do organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach tworzenia zagród edukacyjnych:
  - koncepcja rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń,
  - przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwijania zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych – określenie standardu świadczonych usług oraz przedłożenie planu rozwoju tej działalności uwzględniającego m.in. rozszerzenie zakresu świadczonych usług lub podniesienie standardu świadczonych usług.

Warunek ten stosuje się także do operacji realizowanych w ramach rozwijania gospodarstw agroturystycznych,

- w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej, krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych – minimum roczne doświadczenie w prowadzeniu działalności w tym zakresie,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach tworzenia lub rozwijania krótkich łańcuchów żywnościowych pomoc nie obejmuje kosztów związanych z produkcją rolną oraz przetwarzaniem produktów rolnych,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwijania krótkich łańcuchów żywnościowych - dostosowanie rozwiązań dotyczących wspólnej sprzedaży produktów prowadzonej w ramach istniejącego już łańcucha do zwiększonej liczby rolników w ramach tego łańcucha oraz poszerzenie asortymentu przedstawianej przez rolników oferty,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej kwalifikowalne są operacje niekomercyjne, których koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro.

Wsparcie na podejmowanie lub rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej, tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych przysługuje tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego.

W przypadku uzyskania wsparcia na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych wnioskodawca może ubiegać się o wsparcie na rozwijanie tych działalności nie wcześniej niż po upływie 2 lat od wypłaty płatności ostatecznej w ramach operacji realizowanej w ramach podejmowania/tworzenia tych działalności.

~~Dodatkowe warunki kwalifikowalności mogą zostać określone przez LGD na poziomie LSR.~~

Beneficjent realizujący operacje w zakresie inwestycji w infrastrukturę lub inwestycji produkcyjnych zobowiązuje się do zapewnienia trwałości inwestycji.

(...)

LGD realizuje zadania określone w rozporządzeniu 2021/1060 tj. w szczególności:

- opracowuje i wdraża LSR, w tym animuje społeczność lokalną,
- opracowuje kryteria wyboru i procedurę wyboru operacji (oraz grantobiorców),
- przygotowuje i prowadzi nabory wniosków,
- wybiera operacje do finansowania (~~spośród operacji zgodnych z LSR~~) oraz ustala maksymalną kwotę wsparcia, a następnie przedkłada wnioski o przyznanie pomocy do ostatecznej kwalifikowalności do podmiotu wdrażającego,
- monitoruje realizację LSR,
- prowadzi ewaluację LSR.

Nie przewiduje się delegowania do LGD zadań agencji płatniczej.

(...)

LGD określi kryteria wyboru operacji o charakterze premiującym (rankingującym), których zastosowanie zapewni najefektywniejszy wybór operacji najlepiej pasujących do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. W związku ze specjalizacją LSR, LGD może ustanowić także kryteria wyboru o charakterze dostępowym (zawężające możliwość uzyskania wsparcia), które pozwolą ukierunkować wsparcie na operacje najlepiej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych realizacji przedsięwzięć. ~~dotatkowe warunki kwalifikowalności.~~ LGD dokonuje wyboru operacji w sposób zapewniający wzajemne powiązania i synergię pomiędzy tymi operacjami. LGD może to osiągnąć np. poprzez przeprowadzenie naborów wniosków o przyznanie pomocy obejmujących całe przedsięwzięcie.

~~LGD określi kryteria dostępu i wyboru operacji, których zastosowanie zapewni jak najefektywniejszy wybór operacji najlepiej pasujących do zaplanowanych przedsięwzięć.~~

LSR może wspierać przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi lub wdrażanie jej elementów.

~~Jeżeli LGD wskaże w LSR określone cele WPR, np. cel nr. 3. Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości, lub cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze lub inny, będzie musiała określić odpowiedni wskaźnik oraz oszacować jego wartość. Ponadto powinna zastosować obligatoryjne kryterium wyboru premiujące operacje w tym zakresie.~~

(...)

Opis wdrażania operacji własnych:

Operacja własna może być realizowana ~~w szczególności~~ gdy realizuje cele publiczne oraz niekomercyjne oraz jest niezbędna do osiągnięcia danego celu/przedsięwzięcia LSR. Koszty operacji własnych nie mogą stanowić więcej niż 20% budżetu komponentu Wdrażanie LSR. Wnioski o przyznanie pomocy na operacje własne zawierają opis znaczenia realizacji operacji dla LSR oraz uzasadnienie realizacji operacji przez LGD (m.in. wyjaśnienie dlaczego operacja ta nie może być zrealizowana przez inne podmioty).

Opis operacji w partnerstwie i projektów partnerskich: realizowanych w partnerstwie:

Operacja realizowana w partnerstwie jest realizowana przez partnerów z obszaru jednej LSR. Na projekt partnerski składa się kilka operacji realizowanych przez partnerów z obszarów wykraczających poza jedną LSR. Wsparcie na przygotowanie operacji realizowanej w partnerstwie można uzyskać wyłącznie w przypadku partnerstwa z podmiotem obszaru innej LSR.

.

- Etap przygotowania: - Przygotowanie operacji planowanej do realizacji w partnerstwie;

Wsparcie można uzyskać wyłącznie na przygotowanie projektu partnerskiego.

Wsparcie w tym zakresie udzielne jest w formie grantu w ramach projektu grantowego LGD.

Jeden wniosek o powierzenie grantu składany jest przez jednego z partnerów projektu do właściwej terytorialnie LGD ~~przez jednego z partnerów projektu.~~

LGD może udzielić grantu na przygotowanie projektu partnerskiego operacji planowanej do realizacji w partnerstwie, jeśli zakres tej operacji tego projektu jest zgodny z zakresem naboru planowanego do ogłoszenia po zakończeniu realizacji zadania, na które udzielony został grant.

Limit środków na projekty grantowe w zakresie przygotowania ~~operacji do realizacji w partnerstwie projektów partnerskich~~, to 1% budżetu komponentu Wdrażanie LSR.

Grant w tym zakresie może być udzielony danemu grantobiorcy tylko raz.

- Etap operacji Realizacja operacji realizowanej w partnerstwie:

Podstawą realizacji operacji w partnerstwie i projektu partnerskiego jest umowa partnerska zawarta pomiędzy wszystkimi partnerami.

Operacje ~~realizowane~~ w partnerstwie i projekty partnerskie na obszarze objętym jedną LSR — będą wybierane w ramach ~~konkursów w ramach Wdrażania LSR~~, a więc w danym konkursie do ich wyboru stosowane będą te same kryteria wyboru operacji co w przypadku pozostałych operacji, selekcji z dodatkową preferencją dla operacji ~~realizowanych~~ w partnerstwie/ projektów partnerskich. LGD może także ogłosić konkurs dedykowany projektom partnerskim lub operacjom w partnerstwie.

W przypadku uzyskania wsparcia na przygotowanie projektu partnerskiego współpracy konieczne jest zobowiązanie grantobiorcy do ubiegania się o wsparcie na jego realizację (spełnienie warunków udzielenia wsparcia na Wdrażanie LSR kwalifikowalności).

(...)

II. 6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

Podstawa ustanowienia. (strona 1020).

W przypadku Wdrażania LSR wysokość wsparcia w ramach:

1. podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych i gospodarstw opiekuńczych (w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych), oraz rozwoju współpracy w ramach tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych (płatność ryczałtowa) ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalne kwoty wsparcia ustalone zostały na podstawie doświadczeń wynikających z realizacji analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014-2020,
2. projektów grantowych będzie sumą wysokości udzielonych grantów i ich wysokości (stawek jednostkowych), gdzie wysokość grantu:

(...)

- na przygotowanie ~~operacji planowanej do realizacji w partnerstwie projektu partnerskiego~~ (płatność ryczałtowa) ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b) – maksymalna kwota została ustalona na podstawie danych historycznych – kosztów poniesionych przez LGD w ramach poddziałania 19.3 PROW 2014 - 2020 w zakresie operacji: przygotowanie projektu współpracy,

(...)

W przypadku *Zarządzania LSR* wysokość stawki ryczałtowej mającej zastosowanie w przypadku danej LGD ustalona zostanie jako iloraz kwoty wsparcia kosztów zarządzania LSR oraz kwoty wsparcia wdrażania operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przysługujących w ramach LSR realizowanej przez tę LGD. Tak wyznaczona stawka zostanie zaokrąglona do pełnych procent. Metoda ustalania stawek i maksymalne wysokości wsparcia zaczerpnięte zostały z zasad wdrażania działania LEADER w ramach PROW 2014 - 2020 (art. 83 ust. 1 lit. d oraz ust. 2 lit. a). Mając na uwadze zasady ustalania budżetu LSR i spodziewane wielkości poszczególnych LSR, stawka procentowa ustalona w powyższy sposób zawierać się będzie w przedziale ~~12-20~~17-25. Wyższe stawki zastosowanie będą miały w przypadku LSR z niższymi budżetami, a niższe – z wyższymi.

III. 6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta. (strona 1021).

W przypadku *Wdrażania LSR* wsparcie udzielane jest w formie dotacji w postaci ryczałtu w zakresie:

1. podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych – do wysokości 150 tys. zł,
- ~~1.2.~~ rozwoju współpracy w ramach tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych – do wysokości 350 tys. zł,
- ~~2.3.~~ projektów grantowych do wysokości 500 tys. zł, przy czym wysokość pojedynczego grantu:
  - na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi, indykatorywna kwota jednostkowa wynosi 4 tys. zł,
  - na przygotowanie projektu partnerskiego wynosi: operacji planowanej do realizacji w partnerstwie:
    - do 50 tys. w przypadku projektu partnerskiego z podmiotem z obszaru operacji planowanej do realizacji w partnerstwie z podmiotem z zakresu innej LSR z Polski,
  - do 150 tys. zł – w przypadku międzynarodowego projektu partnerskiego (z podmiotem z obszaru innej LSR z innego kraju),
  - w pozostałych zakresach zadań objętych grantami - ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalna kwota zostanie określona w oparciu o dane historyczne.

W pozostałych przypadkach *Wdrażania LSR* (w tym na operacje własne) wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł.

W przypadku *Wdrażania LSR* intensywność wsparcia będzie wynosiła:

- do ~~50-65~~50-65% kosztów kwalifikowalnych, z wyłączeniem operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych ~~na operacje obejmujące inwestycje produkcyjne,~~
- do 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych.

- do 100% kosztów kwalifikowalnych ~~inne na operacje, w tym~~ na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne ~~(zgodnie z art. 73 ust. 4 lit. e (iv) rozporządzenia o Planach strategicznych WPR) w przypadku podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych,~~

- do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku ~~jednostek sektora finansów publicznych~~ ~~podmiotów publicznych~~, z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

IV. 9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Na czym polega wartość dodana podejścia LEADER w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich?. (strona 1022).

(...)

W ramach oceny LGD jako instytucji istotna jest jej inkluzywność rozumiana ~~aej~~ jako gotowość na poszerzanie partnerstwa (przyjmowanie nowych członków do LGD), kadencyjność organów władz LGD oraz otwartość na szeroko pojętą współpracę.

(...)

Dlatego oczekuje się od LGD, że ~~z dość szerokiego katalogu obszarów tematycznych w jakich potencjalnie może zostać zaoferowane wsparcie beneficjentom, LGD~~ po dokonaniu szczegółowej diagnozy obszaru i priorytetyzacji potrzeb, wskaże w LSR ~~kilka~~ (maksymalnie 3) cele wokół, których będzie obszary w jakich koncentrować się będzie wdrażanie LSR ~~wsparcie~~. Należy także podkreślić, że wszystkie projekty, także o charakterze infrastrukturalnym, stanowiąc będą integralną, ~~wynikającą z LSR~~ część ~~szerszego określonego w LSR~~ przedsięwzięcia i będą mieć charakter komplementarny w stosunku do pozostałych projektów realizowanych w ramach ~~danego tego~~ przedsięwzięcia.

(...)

V. 9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Należy opisać, w jaki sposób model realizacji zapewni spełnienie podstawowych wymogów i zasad związanych z podejściem LEADER (strona 1023).

(...)

Podstawą wdrażanego modelu jest budowa partnerstwa, na podstawie którego powstaje LGD. Wymaga się od partnerstwa jak największej otwartości na nowych członków (inkluzywności) lub zmian osób reprezentantów dotychczasowych członków ~~(np. w wyniku przeprowadzonych wyborów władz samorządowych)~~. Cenione są rozwiązania stosowane przez LGD obejmujące kadencyjność organów członków w organach stowarzyszenia władz LGD. Ponadto skład partnerstwa powinien być reprezentatywny tj. obejmujący podmioty z jak największej ilości grup interesu zdiagnozowanych na obszarze (w tym sektora publicznego w postaci władz lokalnych, który odpowiada za politykę rozwoju a tym samym zapewnia spójność LSR z innymi strategiami rozwoju danego obszaru). Zakłada się, premiowanie udziału przedstawicieli tych grup w radzie LGD z jednoczesnym zapewnieniem, że

~~każda z tych grup będzie adekwatnie reprezentowana w organach stowarzyszenia, w szczególności w radzie LGD oraz żadna z grup interesu nie będzie kontrolowała procesu podejmowania decyzji (równowaga w prawach do głosowania) w sprawie wyboru operacji.~~ Oczekuje się, że podejście do zagadnienia oddolności będzie odzwierciedlone w planie komunikacji LGD ze społecznością lokalną.

(...)

Na etapie wdrażania przewidziano premiowanie operacji ~~realizowanych~~ w partnerstwie/projektów partnerskich. Operacje w partnerstwie będą mogły być realizowane zarówno z partnerami z obszaru jednej LSR, natomiast projekty partnerskie z partnerami -jaki- spoza nieotętego obszaru. ~~przy czym w przypadku współpracy z podmiotami z obszaru objętego inną LSR m~~Model wdrażania przewiduje zmianę roli LGD z realizatora na rolę podmiotu wybierającego operacje/beneficjenta realizującego operację ze środków LSR.

(...)

2. Uzasadnienie proponowanych zmian:

Zmiany dotyczące zakresów wsparcia w ramach interwencji LEADER wynikają z przeprowadzonych konsultacji z LGD i z analizy skierowanego do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) wniosku Polskiej Sieci LGD – Federacji Regionalnych Sieci LGD. Polska Sieć LGD przeprowadziła konsultacje swojej propozycji zmian. W drodze zbierania podpisów projekt ww. zmiany zyskał szerokie poparcie lokalnych grup działania (LGD) w Polsce.

Pierwotnie, w toku prac nad Planem Strategicznym WPR uwzględniono uwagi partnerów społecznych dotyczące umożliwienia wsparcia podmiotów ekonomii społecznej poprzez wyodrębnienie w zakresie pomocy poświęconemu wsparciu przedsiębiorczości podzakresu dedykowanego podmiotom ekonomii społecznej będących przedsiębiorstwami społecznymi. Jednocześnie przewidywano możliwość wsparcia pozostałych podmiotów ekonomii społecznej (niebędących przedsiębiorstwami społecznymi) w zakresie 8. „Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji”. Jednak w toku dalszych konsultacji w ramach prac nad wdrożeniem interwencji stwierdzono, iż wszystkie dyskutowane pomysły, projekty operacji i plany wsparcia ekonomii społecznej skierowane są do podmiotów ekonomii niebędących przedsiębiorstwami. Należy też wspomnieć, że równolegle trwały prace legislacyjne nad ustawą o ekonomii społecznej, w wyniku których zdefiniowano na nowo przedmiotowe pojęcie oraz przedsiębiorstwo społeczne. W świetle nowych przepisów krajowych, liczba podmiotów spełniających obowiązującą definicję jest zbyt mała by projektować dedykowany im odrębny podzakres pomocy. Tym samym zakres pomocy 1c ukierunkowany na rozwój przedsiębiorstw społecznych okazał się zbędny i nie ma potrzeby jego wdrożenia. Nie oznacza to jednak rezygnacji ze wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w zakresie 8, który z punktu widzenia partnerów społecznych okazał się instrumentem odpowiadającym ich oczekiwaniom i wystarczającym do realizacji planowanych operacji.

Wprowadzenie zmian w zakresie 2. i 3. polega na doprecyzowaniu, iż wsparcie jest udzielane także na rozwijanie gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych oraz rozwijanie istniejących krótkich łańcuchów żywnościowych. W przypadku tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych przewiduje się formę wsparcia w postaci płatności ryczałtowej do 150 tys. złotych, a w przypadku tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych do 350 tys. złotych. W przypadku rozwijania tych działalności wsparcie będzie miało

formę refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. złotych, co nie wymaga wprowadzania zmian w treści Planu Strategicznego WPR, gdyż jego obecne brzmienie: „W pozostałych przypadkach Wdrażania LSR (w tym na operacji własne) wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł.” jest wystarczająco pojemne.

Zmiana zakresu 4. dotyczącego poprawy dostępu do usług dla lokalnych społeczności, ma na celu doprecyzowanie i uporządkowanie tego zakresu wsparcia, w szczególności w kontekście brzmienia zakresu 6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej. Doprecyzowano, że operacje wspierane w ramach zakresu 4. nie będą inwestycjami produkcyjnymi (które co do zasady są wspierane w zakresach 1-3) ani inwestycjami infrastrukturalnymi (wspieranymi w ramach zakresu 6.).

W ramach zakresu wsparcia 7. doprecyzowano, że nie dotyczy on inwestycji infrastrukturalnych, które są wspierane w ramach zakresu 6. Operacje z tego zakresu mają służyć kształtowaniu świadomego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego na obszarach wiejskich, a więc mają to być tzw. „operacje miękkie”.

Także doprecyzowanie zakresu 8. dotyczącego włączenia społecznego jest wynikiem skierowanych do MRiRW licznych próśb i zapytań lokalnych grup działania oraz wniosku Polskiej Sieci LGD – Federacji Regionalnych Sieci LGD. LGD wskazywały, że z uwagi na to, że obszary poszczególnych strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) w skali kraju znacznie się różnią (pod względem sytuacji społecznej i gospodarczej obszaru, struktury gospodarstw rolnych), LGD potrzebują w tym zakresie szerszego katalogu podmiotów podlegających włączeniu społecznemu.

Zmiany dotyczące wprowadzenia zakresu 9. dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, polegają na jego wyodrębnieniu z dotychczasowego zakresu 7., który nie dotyczy inwestycji infrastrukturalnych. Dzięki temu, w ramach zakresu 9., który ma na celu wspieranie i dbałość o rozwój kultury i tradycji na polskich wsiach, a także ochronę ich walorów przyrodniczych, możliwa będzie realizacja operacji polegających na organizacji warsztatów czy małych inwestycji (np. ścieżki przyrodnicze).

Zmiany te wiążą się m.in. ze zwiększeniem intensywności pomocy w ramach interwencji LEADER.

Podniesienie intensywności wsparcia dla operacji w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych z 50% do 85% kosztów kwalifikowalnych operacji ma na celu udostępnienie szerszemu gronu podmiotów możliwości skorzystania z instrumentów wsparcia w ramach interwencji LEADER. LGD podnoszą także, że wymóg sfinansowania 50% inwestycji na uruchomienie lub rozwój działalności, ze względu na coraz trudniejszą sytuację gospodarczą w kraju będzie barierą nie do przekroczenia. Proponowana zmiana jest zgodna z art. 73 ust. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. stanowiącego, że maksymalny dopuszczalny poziom wsparcia wynosi 65% kosztów kwalifikowalnych. Natomiast maksymalny poziom wsparcia można zwiększyć do 85% w przypadku inwestycji w małe gospodarstwa (art. 73 ust. 4 lit. b Rozporządzenia 2021/2115). Z tego względu w ramach zakresu 2. wsparcie jest kierowane wyłącznie do małych gospodarstw.

Zmiana dotycząca podniesienia intensywności wsparcia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, w tym rozwoju biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej, podyktowana jest coraz trudniejszą sytuacją gospodarczą w kraju (wysoka inflacja, kryzys

energetyczny, wzrost cen energii), która przekłada się na wzrost kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. Niższy poziom wsparcia przewidziany w Planie Strategicznym WPR na podejmowanie działalności gospodarczej w czasie kryzysu i dużych niepewności na rynku nie będzie zachęcał do korzystania z niego przez osoby w gorszej sytuacji materialnej. LGD podkreślają, że będzie to szczególnie widoczne w przypadku wsparcia na podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby młode wchodzące na rynek pracy, nie posiadające jeszcze znacznych oszczędności i majątku. LGD przewidują, że obowiązek sfinansowania 50% inwestycji z własnych środków będzie dla nich barierą nie do przekroczenia. Tak samo będzie to bariera dla osób o niskich dochodach. Z tego względu proponuje się zwiększenie intensywności pomocy z 50% do 65% kosztów kwalifikowalnych, tj. maksymalnego dopuszczalnego przepisami Rozporządzenia 2021/2115 poziomu wsparcia.

Zmiana nazewnictwa z „podmiotów publicznych” na „jednostek sektora finansów publicznych” ma charakter redakcyjny i stanowi ujednolicenie sformułowań w ramach interwencji LEADER.

W związku z doprecyzowaniem brzmienia zakresów 2. i 3. polegającym na umożliwieniu wspierania także rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych oraz rozwijania istniejących krótkich łańcuchów żywnościowych, konieczne stało się ustanowienie dodatkowych wymagań dla podmiotów już funkcjonujących na rynku. Uzasadnione wydaje się wymaganie od tych podmiotów wykazania pewnego doświadczenia, określenia standardów świadczonych usług w przeciwieństwie do podmiotów bez doświadczenia, które dopiero zaczynają swoją działalność. Konieczne jest przedstawienie pomysłu dalszego rozwoju prowadzonej dotychczas działalności, przy czym rozwój może opierać się na rozszerzeniu oferty świadczonych usług lub podwyższeniu standardu ich świadczenia. W przypadku rozwijania krótkich łańcuchów żywnościowych dostosowanie rozwiązań dotyczących wspólnej sprzedaży produktów prowadzonej w ramach istniejącego już łańcucha do zwiększonej liczby rolników/ partnerów w ramach tego łańcucha oraz poszerzenie asortymentu przedstawianej przez rolników oferty. Koniecznym jest także ustanowienie dodatkowych warunków wskazujących na minimalny okres jaki musi upłynąć pomiędzy uzyskaniem wsparcia na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych, a możliwością ubiegania się o wsparcie na rozwijanie tych działalności. Proponuje się, aby okres ten wynosił 2 lata. Jest to czas optymalny na zrealizowanie operacji dotyczącej podejmowania ww. działalności oraz nabranie doświadczenia w jej prowadzeniu, a także podjęcia decyzji, czy aktualne na dany moment warunki rynkowe pozwalają na dalszy rozwój tej działalności. Należy także pamiętać, że wsparcie na tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych jest dostępne w ramach działania „Współpraca” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Nabór w ramach tego zakresu wsparcia odbył się na początku roku 2022, a umowy o przyznaniu pomocy z beneficjentami były zawierane w II połowie 2022 r. Biorąc pod uwagę, że czas na realizację operacji w tym zakresie wynosi 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy, to należy spodziewać się, że krótkie łańcuchy żywnościowe zostaną utworzone z końcem 2023 r. i dopiero wówczas rozpoczną swoje działanie na rynku. Szacuje się, że pierwsze nabory wniosków w ramach interwencji LEADER zostaną uruchomione w II kwartale 2024 r., a więc zaledwie po upływie pół roku od rozpoczęcia rynkowego działania łańcuchów, które uzyskały wsparcie ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Z tego względu nie jest racjonalnym przyznawanie pomocy na ich rozwijanie po tak krótkim okresie funkcjonowania.

Ze względu na ograniczone środki Planu Strategicznego WPR a także doświadczenia ostatnich lat związane z trudnościami związanymi z utrzymaniem się przedsiębiorców na rynku, a co za tym idzie zamykanie prowadzonych działalności gospodarczych, konieczne jest wprowadzenie mechanizmu

zapewniającego jak najszerszej grupie podmiotów skorzystanie ze wsparcia na podejmowanie lub rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej, tworzenia lub rozwijania krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych. Z tego względu proponuje się wprowadzić regulę stanowiącą, iż wsparcie w tych zakresach przysługuje tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego WPR.

Zmiana dotycząca korekty stawek ryczałtowych na Zarządzanie LSR jest konieczna z powodu omyłki pisarskiej popełnionej na etapie redagowania treści Planu Strategicznego WPR w zakresie interwencji LEADER. W obowiązującym Planie Strategicznym WPR wskazano błędnie niewłaściwy przedział (12-20 zamiast prawidłowego 17-25), dlatego konieczna jest korekta w tym zakresie. Należy dodać, iż wprowadzona zmiana jest korzystna dla LGD, a jednocześnie nie stoi w sprzeczności z przepisami art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 2021/1060.

Zmiany dotyczące ujednoczenia przyjętego nazewnictwa i rozróżnienie dwóch typów operacji: operacji realizowanych w partnerstwie oraz projektów partnerskich mają na celu uporządkowanie pojęć w ramach interwencji LEADER. W projektowanej zmianie dla rozróżnienia dwóch typów operacji realizowanych przez więcej niż jeden podmiot (a więc w partnerstwie) wskazano, że operacje realizowane w partnerstwie są operacjami w których partnerami są podmioty z obszaru LSR, a projekty partnerskie są operacjami w których partnerami są podmioty z obszarów różnych LSR (są to projekty partnerskie krajowe i międzynarodowe). Usunięcie fragmentu dotyczącego zgodności operacji z LSR wynika z faktu, że w przepisach krajowych będących podstawą wdrożenia interwencji LEADER, a także szerzej – rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, tj. w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2022 r. poz. 943), po ostatniej zmianie tej ustawy, nie występuje pojęcie „zgodności z LSR”. Zmiana ta jednocześnie nie stoi w sprzeczności z przepisami art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 2021/1060, które nie posługuje się takim pojęciem. Usunięcie akapitu dotyczącego kryteriów wyboru operacji wynika z faktu, że jest to powtórzenie zdania znajdującego się w poprzednim akapicie.

Ponadto w opisie interwencji LEADER wprowadzono szereg zmian o charakterze redakcyjnym mających na celu rozwianie wątpliwości interpretacyjnych jakie pojawiły się wśród podmiotów zaangażowanych we wdrażanie interwencji LEADER, m.in. w odniesieniu do kwestii specjalizacji LSR, a więc priorytetyzacji potrzeb (w wyniku diagnozy obszaru LSR) i określenia maksymalnie 3 celów LSR, wokół których będzie koncentrować się jej wdrażanie.

W kontekście zmiany ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności związanej z uchynieniem przepisów, w których występowało pojęcie „zgodności z LSR”, koniecznym było także dostosowanie redakcji Planu Strategicznego WPR w tym zakresie. W związku z tym zaproponowano wskazanie, że w związku ze specjalizacją LSR, LGD może ustanowić także kryteria wyboru o charakterze dostępowym (zawężające możliwość uzyskania wsparcia), które pozwolą ukierunkować wsparcie na operacje najlepiej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych realizacji przedsięwzięć.

Uporządkowania także wymagała kwestia „kadencyjności” w jednym miejscu określana jako „kadencyjność władz LGD” a w innym „kadencyjność członków w organach stowarzyszenia”. Dla zachowania spójności pojęć przyjęto, że kadencyjność będzie odnosić się do „organów LGD”.

3. Przepis zgodnie, z którym będzie dokonana zmiana:

Art. 119 ust. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013.

4. Data konsultacji z Komitetem Monitorującym PS WPR 2023-2027:

19 kwietnia – 5 maja 2023 r.

5. Oczekiwany efekt wprowadzenia zmian:

Zakres wprowadzonych zmian wynika z licznych konsultacji i dyskusji przeprowadzonych z LGD, ekspertami i pozostałym środowiskiem zainteresowanym rozwojem obszarów wiejskich. Zmiany mają na celu ujednoczyć informacje, nazewnictwo i przyczynić się do czytelniejszego odbioru Planu Strategicznego WPR. Mają także umożliwić LGD zaprojektowanie LSR najlepiej odpowiadających zdiagnozowanym potrzebom, a beneficjentom realizację operacji w maksymalnie korzystnych warunkach finansowych na jakie pozwalają obowiązujące przepisy, w szczególności rozporządzenie 2021/2115.

Zmiany mają na celu także ujednoczyć informacje, nazewnictwo i przyczynić się do czytelniejszego odbioru Planu Strategicznego WPR. Zmiany mają charakter zarówno porządkujący jak i zmieniający warunki wdrożenia interwencji.

6. Wpływ zmiany na cele i wskaźniki:

Brak wpływu.

7. Wpływ na plan finansowy PS WPR:

Brak wpływu.